

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1	
СУДОВІ ПРЕЦЕДЕНТИ ЯК ДЖЕРЕЛА ПРАВА	8
1.1. Поняття і види судових прецедентів та їх місце в системі права зарубіжних країн	8
1.2. Розвиток теоретико-правових підходів до визначення місця судових рішень в системі правового регулювання в Україні	16
1.3. Судові рішення як нормативні регулятори правовідносин в Україні	27
1.4. Акти прецедентного тлумачення в системі правового регулювання в Україні	44
Висновки до розділу 1	57
РОЗДІЛ 2	
СУДОВІ РІШЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ СУДІВ У СИСТЕМІ ПОДАТКОВО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКРАЇНИ	60
2.1. Рішення Конституційного Суду України як нормативні регулятори податкових правовідносин	60
2.2. Судові прецеденти в податковому праві	70

2.3 Акти прецедентного тлумачення в системі податково-правового регулювання в Україні	76
Висновки до розділу 2	105
РОЗДІЛ 3	
РІШЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СУДІВ У СИСТЕМІ	
ПОДАТКОВО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	109
3.1 Місце рішень Європейського суду по правам людини в системі податково-правового регулювання України	109
3.2 Рішення Суду ЄС та їх значення у системі податково-правового регулювання	123
Висновки до розділу 3	128
ВИСНОВКИ	131
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	138

ВСТУП

Актуальність теми. Система податково-правового регулювання повинна бути динамічною, оскільки норми податкового права є не лише засобом врегулювання процесу формування дохідної частини бюджету, але й визначають оподаткування як засіб впливу на економічну систему загалом. На сучасному етапі розвитку суспільства повнота правового регулювання податкових відносин законодавством повністю не охоплюється. У свою чергу, податково-правове регулювання потребує засобів актуалізації системи права, які б забезпечували адекватний розвиток податкових правовідносин, оскільки внутрішні протиріччя та прогалини в податковому праві повинні своєчасно усуватися. У зв'язку з цим, посилилася роль судових прецедентів як засобу усунення прогалин законодавства та вирішення правових колізій.

Загально визнано, що незважаючи на те, що судові прецеденти традиційно не визнаються джерелом права в Україні, вони заповнюють законодавчі прогалини, при цьому суди відійшли від виключного застосування правових норм, а здійснюють їх тлумачення. Підвищується вплив судових рішень на податково-правове регулювання ще й через конфліктність податкових правовідносин, що передбачають відчуження частини матеріальних благ від платників податків і перерозподілення їх в бюджеті всіх рівнів, а судові органи є тими органами, які уповноважені на вирішення спорів в правовій державі.

Відсутність офіційного визнання за судовими прецедентами ознак нормативних регуляторів стало причиною того, що ускладнюється застосування норм податкового права, які містяться в

них. Отже, постає потреба не лише в визначенні місця судових прецедентів у системі податково-правового регулювання, але й розробленні основних підходів до їх формування та застосування.

У науковій літературі роль та місце судових прецедентів в системі податково-правового регулювання висвітлені недостатньо.

С. Алексеев, С. Братусь, М. Бондарь, В. Гергелійник, М. Гультай, І. Домбровський, Л. Заморська, В. Кампо, О. Кравчук, М. Курило, В. Лазарев, М. Марченко, М. Мазур, А. Пастельняк, Х. Приходько, В. Реутов, О. Рогач, В. Скоромох, В. Степанков, М. Тесленко, П. Ткачук, Ю. Тодика, Г. Христова, В. Шаповал, В. Шевчук приділяли увагу визначенням судових прецедентів як нормативних регуляторів правовідносин.

Вивченням теоретичних основ судових прецедентів як джерела права займалися Н. Блек, С. Боботов, П. Гук, Р. Давід, І. Дівін, В. Зорькин, О. Зубко, О. Каргальцев, Р. Кросс, О. Клішин, Л. Лазарев, О. Лукьянова, М. Марченко, В. Мозолін, В. Нерсеянц, С. Погребняк, І. Подтинніков, Т. Пряхіна, В. Резнікова, О. Розанова, А. Селіванов, О. Сергеев, Є. Спектр, Ю. Толстой, Д. Туманов, Н. Хімчук, Г. Шершеневич, О. Шугаєв, О. Фармушина, О. Уварова та інші вчені.

Рішення судів як нормативні регулятори фінансових (в тому числі і податкових) правовідносин розглядали М. Бондар, Л. Власенко, Л. Воронова, Р. Гарилюк, О. Дмитрик, І. Долгополов, О. Золотарьова, І. Кривих, М. Кучерявенко, О. Орлюк, О. Пауль, С. Пепеляєв, К. Сасов, Г. Толстопятенко, Р. Уолкер, І. Федотова, І. Цветков, Н. Чужикова, С. Шаталов, А. Якушев та інші.

Вплив рішень Європейського суду з прав людини на податкові правовідносини досліджували З. Бортновська, Р. Вахітов, В. Верніченко, С. Калінін, М. Куц, О. Макух, А. Монаєнко, О. Музика-Стефанчук, П. Селезень та інші науковці.

Питанням впливу рішень Європейського суду на податкові правовідносини приділяв увагу С. Нотін.

Утім, за всього розмаїття досліджень щодо сутності, ознак судових прецедентів, їх місця в системі правового регулювання тощо, питанням визначення місця та ролі судових прецедентів

в системі податково-правових регуляторів приділено недостатньо уваги. Зокрема, не сформовано єдиної позиції щодо значення судових прецедентів як нормативного регулятора податкових правовідносин, немає комплексного дослідження впливу судових актів на податкові правовідносини, залишається відкритою дискусія щодо місця судових актів в системі джерел податкового права. Саме вирішенню цих питань присвячена монографія, яка може бути корисною для науковців, викладачів, аспірантів, студентів юридичних вищих навчальних закладів, а також для всіх, хто цікавиться та небайдужий до проблем визначення місця та ролі судового прецеденту в системі податково-правового регулювання в Україні.